

21.01.2020

Literaturoznawstwo

Homo capax, capax hominis. Z problematyki antropologicznej w późnej twórczości Adama Mickiewicza

Autor/Redaktor: Agnieszka Bednarek-Bohdziewicz

Wydawnictwo:: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN: 978-83-7865-913-6

Tytuł *Homo capax, capax hominis* – odnoszący się do dwóch z trzech głównych idei zaczerpniętych z myśli poety – ma podpowiedzieć, że Mickiewiczowski projekt antropologii, o której mowa w podtytule, opiera się na teologii. By to wyeksponować, poddałam analizie jego twórczość z lat 30. i 40. XIX w. Są to głównie Zdania i uwagi (tworzone w latach 1833–1835, opublikowane w 1836 i 1844), które odczytuję jako świadectwo dróg duchowych Mickiewicza oraz wyłaniającej się z tych poetyckich przemyśleń jego rozwojowej religijności. To one są podstawowym materiałem, któremu się przyglądam i przez który patrzę na całość pracy twórczej polskiego romantyka. Uznaję je za zwieńczenie jego poszukiwań, ale i stylistyczny przełom, gdyż sposobem realizacji różnią się znacząco od innych utworów (formą zbliżone są do nich już tylko liryki lozańskie).

Rozprawa pani Agnieszki Bednarek stanowi bardzo dobre, rzetelne, dogłębne i oryginalne studium koncepcji antropologicznej Mickiewicza, a zwłaszcza jego rozumienia religijności. Nie ulega bowiem wątpliwości, że tematem rozprawy jest relacja człowiek-Bóg w twórczości poety. Punktem wyjścia rozważań jest tu założenie o nowoczesności autora *Dziadów*, rozpoznającego oświeceniowe odczarowanie świata i podejmującego próby sformułowania własnej odpowiedzi na takie rozpoznanie, a także – co w tym wypadku za tym idzie – zbliżenie myślenia poety do współczesnej refleksji postsekularnej. Takie sformułowanie problemu od razu ustawia zaproponowaną przez Doktorantkę lekturę w podwójnej perspektywie z jednej strony historycznej, z drugiej dzisiejszej. Odczytaniom Mickiewicza w całej pracy towarzyszy kontekst jego przewodników duchowych, zwłaszcza Jakuba Böhme'go i Anioła Ślązaka, oraz krytykowanej przez poetę filozofii niemieckiej. Kontekst teoretyczny natomiast wyznaczają teksty Ricouera, Mariona, Kearneya, Caputo, Geschégo. Ta dwukierunkowa metoda przynosi dobre efekty interpretacyjne. Jak Autorka deklaruje, interesuje ją późna twórczość Mickiewicza kłopotliwa dla badaczy ze względu na fenomen „zamilknięcia wieszczca”, a raczej przeformułowania jego myślenia o literaturze. W centrum znajdują się Zdania i uwagi, których interpretację dopełniają starannie dobrane fragmenty prelekcji

paryskich, a także innych tekstów poety, zdaniem Doktorantki, zbliżonych ideowo do Zdań i uwag. Do kwestii wyboru tych tekstów jeszcze powrócę.

Z recenzji prof. Magdaleny Siwiec

Bez wątpienia, pisanie dzisiaj rozprawy doktorskiej o Mickiewiczu to sprawa ryzykowna i wymagająca nie lada odwagi oraz podobnych umiejętności; pisanie o antropologii u Mickiewicza wydaje się natomiast ryzykiem zwielokrotnionym, związanym przede wszystkim z niebezpieczeństwem powtarzania tego, co napisano w rozprawach powstających od ponad 100 lat. A pisali np.: Juliusz Kleiner. Stanisław Pigoń, Alina Witkowska. Zofia Stefanowska. Adam Sikora. Marta Piwińska i wielu innych. Przystępując do lektury rozprawy doktorskiej Pani Agnieszki Bednarek, zastanawiając się nad intrygującym tytułem (Homo Capwc, Capcn Hominis) i zauważając ostrożność Autorki (podtytuł: „z problematyki antropologicznej”), myślałem właśnie o wspomnianym podwójnym ryzyku.

Wprowadzając w ten sposób w recenzję, od razu muszę jednak zredukować powstający efekt suspensu i stwierdzić, że mgr Bednarek poradziła sobie z tymi wyzwaniem, co więcej - poradziła sobie w sposób godny podziwu. Rezultatem jest rozprawa, która w moim odbiorze cechuje się specyficzną dramaturgią. Stopniowo rozwija się. nabiera tempa (nieco momentami irytując powtórzeniami), by zakończyć się absolutnie rewelacyjnymi i fascynującymi rozważaniami na temat widocznego u Mickiewicza splotu antropologii i teologii (podobnie wypada wszakże określić wcześniejsze wywody autorki o podmiotowości w III cz. Dziadów).

Z recenzji prof. Michała Kuziaka

Spis treści

W załączniku

Rok publikacji: 2019

Do pobrania:

- homo_capax_-_spis.pdf

Słowa kluczowe: Adam, Mickiewicz